

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
⌘ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ⌘

ARGÅNG 13
NOVEMBER
1926

PUB

Herthas läsarinnor

göres uppmärksamma på, att Paul U. Bergströms manufakturavdelningar ha det största tänkbara urval av alla slags

Siden-, Ylle- och Bomullstyger samt Linnevaror för såväl ekiperings- som hushållsändamål.

Paul U. Bergströms A.-B.

13 Hötorget - Drottninggatan 74

54 Hornsgatan 54 (Mitt för Adolf Fredriks Torg)

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM

**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

*Zeniths
Special Blandning*

Ett margarin som tillfredsställer allas smak *Tre Ess* tillverkas efter en ny metod som förlämnar detsamma ett nykärnat och kraftigt natursmörs smak och arom, *Tre Ess* dessutom både bryner, bakar och steker som smör. Kostar endast **95** öre pr $\frac{1}{2}$ kg.

SCHRÖDERS JÄSTMJÖL

Jäser fort och lämnar ingen bismak.

Telefoner
539-8326-5619
Malmö

Perslow's

**Siden- &
Manufakturaffär**
Största urval nyheter

HERTHA

ÅRGÅNG XIII

NOVEMBER 1926

HÄFTE 9

Kvinnor och gymnastik.

Uti det Kungl. brev av den 5 maj 1813, uti vilket åt Per Henrik Ling, genom den s. k. uppfostringskommitténs förmedling, gavs uppdraget att i huvudstaden inrätta en central undervisningsanstalt »särdeles till danande av sådana personer, vilka kunna bliva skickliga att sedermera i landsorten införa gymnastiska övningar i synnerhet vid gymnasier och skolor», karakteriseras gymnastiken såsom »en för nationens bildande viktig konst».

Då höga vederbörande den tiden talar om »nationen», åsyfta de säkert endast den manliga delen av densamma. Men tiderna förändras. 1915 års gymnastikkommitté har uti sitt 1918 framlagda betänkande följande yttrande: »Vidare vill gymnastikkommittén betona, att de kvinnliga lärarna böra erhålla lika grundlig utbildning i ämnet fysisk fostran som de manliga».

Innan en så avancerad mening, som den som ger sig uttryck i sistnämnda citat, kan göra sig gällande, ha naturligtvis en hel del mellanstadier passerats. Redan Per Henrik Ling tycks enligt uttalanden i hans skrifter ha ansett, att även den kvinnliga ungdomen borde ha gagn av gymnastiska övningar. Hans dotter Wendla skrev

gymnastiska dagövningar för flickor, dottern Hildur undervisade redan år 1845 i gymnastik i en flickskola. Hon blir längre fram lärarinna vid Gymnastiska Centralinstitutet, vilket år 1864 öppnar sina portar för kvinnliga elever. P. H. Lings son, Hjalmar Ling, överlärare vid G. C. I. i pedagogisk gymnastik (med titeln professor), nedlade stort intresse vid sitt arbete med de kvinnliga elevernas utbildning. Efterhand tog kvinnors utbildning vid G. C. I. mer och mer fart, och för närvarande utexamineras varje år från G. C. I. omkring 30 kvinnliga gymnastikdirektörer. Dessutom utbildade tvenne privata gymnastiska institut, doktor Arvedsons i Stockholm och major Thulins i Lund, årligen vardera ett ungefär lika stort eller något större antal. De äro ett hurtigt, duktigt och vaket släkte, dessa kvinnliga gymnastikdirektörer, och de ha runt om i vårt land uti vida kretsar av icke blott ungdom utan även av vuxna kvinnor väckt uppskattning och förståelse för gymnastik och för kroppskultur över huvud taget. Flerstädes ha de fått till stånd privata föreningar för idkande av gymnastik, lekar och till och med av idrottsövningar.

Den Lingska gymnastiken skapades

av en man och för män, och den togs tidigt och i stor utsträckning i anspråk för att lägga en god grund för männens utbildning till fosterlandets försvarare. Det är väl därför knappast troligt, att någon plan för gymnastikens lämpande för kvinnor ingått i P. H. Lings program. Sådant lämpande omfattades däremot varmt av hans döttrar och av sonen, Hjalmar Ling. I dennes skrifter finnes ganska mycket därom. Han ironiserar över det myckna teoretiserandet angående kvinnogymnastik och framhåller upprepade gånger, hurusom endast erfarenheten kan ge säker ledning. På ett ställe yttrar han att han »i allt, som beror på noggranna uppgifter, ihärdiga och noggranna försök, lärt mera av några få lärarinnor än av någon annan». Uppenbarligen befann sig Hjalmar Ling ett gott stycke på väg till en åsikt som förefaller oss, i våra dagar, självklar, nämligen att gymnastik för kvinnor måste grunda sig på kvinnors erfarenhet och skapas av kvinnor. Under de årtionden, som kvinnor idkat gymnastik, icke blott som utövare utan ock såsom ledare, ha förefunnits — och förefinnas alltjämt — rikliga tillfällen att pröva och att ur det gymnastiska rörelseförrådet få fram sådana rörelseformer, som äro för vårt kön lämpliga. Nydanargåvan är ju icke varjom och enom given. Vårt grannland på andra sidan Bottenhavet tycks uti Elli Björksten ha fått en nydanare på kvinnogymnastikens område.

Kvinnor och barn höra samman. Och det förefaller icke blott helt naturligt, att kvinnor skola vara de bästa ledar-

na av smärre barns gymnastik, utan även, att den säkraste intuitionen beträffande vad som lämpar sig för barn skall vara till finnandes hos kvinnor. Egendomligt nog har gymnastik för smärre barn, d. v. s. för barn under 10 år, icke existerat länge. Den är ett förvärv av vårt århundrade, och dess skapare är Elin Falk. Man skulle kunna tycka, att för små barn leken borde vara den lämpligaste formen av kropps rörelse, liksom den är den naturligaste. Men från det vi sätta barnen på skolbänken, införa vi åtskilliga moment av tvång och onatur i deras liv, och därmed föreligger också behovet att medels gymnastiska rörelser söka neutralisera de dåliga påverkingarna.

Jag skall ej här gå närmare in på detta intressanta kapitel, utan vill endast tillägga, att Elin Falks småbarnsgymnastik är på ett beundransvärt sätt byggd på småbarnens speciella psykologi och fysiologi. Angående Elin Falks gymnastik för mera försigkommen kvinnlig ungdom, där hon ock är såväl nydanare som reformator, vill jag här blott plocka ut ett par moment. Dessa gymnastikövningar omfatta ett mycket stort förråd av rörelser, något som är att glädja sig åt icke minst ur den synpunkten, att ämnet, vilket ju står på schemat under alla skolåren, vida mindre lätt blir enformigt än det förut blivit. Vidare har åt vilosättet och viloeffektiviteten ägnats mycket stor omsorg. Här är något som mer än kanske något annat bör föras med ut i det praktiska livet. Ty arbetseffektivitet och arbetstrevnad betingas i

väsentlig mån av huruvida man verkligen besitter konsten att vila, att fullständigt »släppa av». Detta gäller lika mycket psykiskt som fysiskt arbete. Att systematisera »avsläppningen» är någonting som, om jag ej missar mig, på senare tiden i allt högre grad lagt beslag på Elin Falks intresse.

Organiskt sammanhängande med gymnastiken äro lekar och idrott. (Alla dessa tre former av kroppsrörelse sammanfattades av Per Henrik Ling under benämningen gymnastik.) Vad beträffar lekarna, av vilka det existerar ett mycket stort och synnerligen värdefullt förråd, så ha sådana länge och i stigande grad övats även av det kvinnliga släktet. En del av lekarna lämpa sig särskilt för smärre barn, andra företrädesvis för mera försigkommen ungdom, en hel del även för vuxna kvinnor. En del s. k. idrottsliga lekar, såsom vissa former av bollspel, lämpa sig ock för kvinnlig ungdom. För den rena idrotten ha kvinnor, i någon mera betydande grad och någon mera betydande utsträckning åtminstone, först de senare årtiondena börjat intressera sig. Säkerligen passa emellertid åtskilliga idrottsformer mycket väl för det kvinnliga släktet; låt mig nämna simning, skridskoåkning, skidåkning, gång i terräng m. fl. Uti idrott äro männen vida skickligare och mera förfarna än vi. Vi ha ofantligt mycket att lära av dem, ja vi må ste helt enkelt lära av dem. Till deras heder må sägas, att de visat sig vara mycket villiga att lära ut. Här gäller det för de motta-

gande att å ena sidan fördomsfritt och i stor utsträckning pröva, å andra sidan att ha kritiken vaken och framförallt vara lyhörd för den sunda instinkts röst, så att det blir utvalt, som verkligen är det för oss lämpliga. Misstag kunna ju göras, men även av misstag lär man. Det kan för övrigt ha sina fördelar att vara i efterhand, såsom vi kvinnor nu i fråga om idrotten. Man har tillfälle att observera och kritisera dem som gått före, man har — det icke minst värdefulla — möjlighet att, ostörd av det egna intresset, lära av de misstag de begått.

En brännande fråga är den om tävlingar. Med undantag för lagtävlingar, mot vilka nog ingen har något att invända, bryta sig meningarna mycket skarpt angående tävlingars nytta eller skada. För egen del får jag bekänna, att jag icke är någon vän av dem. Idrotten, i synnerhet när den övas ute i det fria, i skog och mark, i eller på sjön, är i sig själv en alltför rik källa till glädje, till känsla av kraft, av duglighet att övervinna hinder, för att en sund människa skulle behöva något därutöver för att vidmakthålla intresset. Vid tävling blir alltför lätt rekordet det väsentliga. Idrotten är och får icke vara annat än medel — men vilket ypperligt medel! — för utvecklande och vidmakthållande av värdefulla fysiska och psykiska egenskaper. Den är en den bästa rekreation och en kraftkälla för livets allvarliga uppgifter. Må vi bevara den sådan, utveckla den sådan!

KAROLINA WIDERSTRÖM.

Sofi Almquist.

Den 22 sistlidne oktober avled fru Sofi Almquist, född Hultén, i en ålder av 82 år.

I sin ungdom genomgick hon, driven av sitt intresse för studier och undervisningsverksamhet, det då nyss bildade K. Högre Lärarinneseminarium och utexaminerades därifrån år 1864. Efter att några år ha ägnat sig åt privat undervisning, verkade hon åren 1867—1875 som lärarinna vid Beskowska skolan. Sistnämnda år ingick hon äktenskap med d:r Sigfrid Almquist, sedermera rektor vid Högre Realläroverket å Norrmalm. När hennes egna barn växte upp, önskade hon själv leda deras undervisning och bildade i sitt hem en liten samskolekurs med en klass år 1887 och den nästa år 1890. Ur denna början framväxte »Sofi Almquists samskola», som grundades år 1892.

Sofi Almquist var mångsidigt och rikt utrustad. Häri må några drag tecknas av henne, huvudsakligen som lärarpersonlighet, med stöd av bl. a. anföranden av vad hon själv framhållit som sin skolas mål.

En av grundtankarna i Sofi Almquists åskådning var, att gossar och flickor borde undervisas gemensamt. »Allt som befrämjar ett gott förhållande mellan gossar och flickor bör vara det första vi i skolan arbetande ta sikte på. Våra barn ska vara som snälla syskon i ett hem», brukade hon säga. Gossar och flickor borde vara goda kamrater så i arbete som lek. De skulle på så sätt inverka på varandra till ömsesidigt gagn.

Vad anordnandet av undervisningen beträffar hade Sofi Almquist en del principer, som strängt fasthöllos. »Kort arbetstid i skolan, men väl använd», var en av dessa. Barnen kunde genom förkortande av den dagliga skoltiden, framhöll hon, få mera samlad ledighet och därigenom tillfälle att mera vistas ute vid dagsljus. Men så skulle också arbetet i skolan vara kraftigt och starkt koncentrerat. »Barnen ska känna, att de arbeta.» Dock borde läraren observera om barnen voro ansträngda och trötta och i så fall avbryta lektionen med några gymnastiska rörelser, en sång — eller ett gott skratt.

Fordringarna på ordning och disciplin voro stränga. Slarv, slapphet och håglöshet voro för Sofi Almquist en styggelse. Och väl förstår man detta. Energi var ett av de mest framträdande dragen hos henne själv. »Det kan vara på tid, att man söker inskränka antalet slöa, slappa människor», säger hon en gång rätt bistert. Det bästa medlet att upprätthålla disciplin vore emellertid — det framhöll hon ofta — att väcka elevernas intresse. Och härmed komma vi in på en hennes huvudgrundsats i fråga om undervisning. Undervisningen bör uppfostra till självverksamhet och intresse. »Intresset», sade hon, »väckes hos barnet, i den mån det ledes till förståelse av verkligheten och till behov av att förstå allt.» Och i detta kommer fantasien till hjälp. »Fantasien ger det abstrakta konkretion. Blotta ipluggandet av kunskaper liksom bin-

der fantasien och täpper till vägen till förståndet». Verklighet bakom formen, övandet av elevernas verklighetsinne, detta borde eftersträvas vid all undervisning; just därigenom skulle goda, säkra kunskaper förvärvas. Och i en sådan undervisning var hon själv en mästare. Den, som åhört hennes lektioner eller varit hennes elev, minns säkerligen hur det hon meddelade liksom fick liv (t. ex. när hon, för att klargöra objektsbegreppet, på svarta tavlan ritade en hund, som grep en hare), minns vilka breda, målande skildringar hon gav vid geografielektionerna eller hur intresseväckande och givande hon kunde göra lektionerna i svensk läsning. Det fanns ingen möjlighet att bli slö eller sömnig, då Sofi Almquist satt i katedern. Härtill bidrog också i hög grad hennes friska humor och glada skämt.

Att för Sofi Almquist det karaktärsbildande momentet vid handledningen av barnen och de unga skulle stå i främsta rummet, är naturligt. »Läraren bör framför allt söka väcka barnens rättfärdighetskänsla, känslan för sanning och rätt utan hänsyn och avprutning.» — »Skolan skall verka stärkande, mildrande, rättledande. Hon skall söka få barnet att känna igen det sanna och goda och värdera detta, i vilken skepnad det än uppträder», så har hon yttrat. Rättrådighet, ansvarskänsla, godhet — alldeles särskilt i förhållande till mindre lyckligt lottrade — ordning och takt, att arbeta

fram dessa egenskaper hos sina »barn» var för henne en hjärtesak. Fåfånga var något, som hon på ett visst godmodigt sätt uttalade sitt förakt för: »Allt talande om kläder, utseende av styres genast och på lämpligt sätt, så att barnen känna, att sådant är tarvligt. Låt oss behandla armband, rosetter, halsduksknutar, kråsnålar och all annan grannlåt såsom något till en viss grad existensberättigat, men oväsentligt och därför ovärdigt ett djupare intresse.»

Vi ha talat något om Sofi Almquists pedagogiska principer, och vi veta, att hon i sin alltmer växande skola satte in sin kraft på deras förverkligande. Det som emellertid för dem, som stått henne nära, kvarstår som det starkaste intrycket, är hennes personlighet, hennes livfullhet, initiativrikedom och först och sist hennes kärlek till och glädje i sin gärning. Där var hon sannerligen brinnande. Hennes elever, både de som ännu tillhörde skolan och de som lämnat densamma, omfattades av henne med ett aldrig slappnande intresse. Ännu i ålderns dagar mindes hon dem och följde dem på deras olika levnadsbanor. Många av dem ha också yttrat, att när de råkade henne, mötte hon dem på ett sätt som kom dem att känna, att de alltjämt hade en plats i hennes varma hjärta.

Sofi Almquist är borta, men hennes minne lever i tacksamma och minnesgoda sinnen.

SOFI ANDERSON.

En social studieresa i U. S. A.

Satsen: den som gjort en resa har något att berätta, är ofta riktig. Därmed är inte sagt att alltid — inte en gång ofta — det som berättas är vidare värt att höra.

Men när vår framstående expert på social understödsverksamhet fröken Gertrud af Klintberg reser ut till U. S. A. för att studera vad man därute, statligt, kommunalt och enskilt, åstadkommit i denna väg samt hur man lagt utbildningen för det sociala arbetet, kan inget tvivel råda om att hon har utomordentligt värdefulla ting att relatera. Med älskvärd beredvilighet har hon också nu för Herthas räkning berättat om sina givande och intressanta sociala studier därute under de sju veckor hon hade anslagit för ändamålet.

Mer än jag väntat, var den allmänna och tillfredsställande hopsamling hon började med att ge till svar på frågan om studieresultatet, men den verkligt stora vinningen hade framför allt varit att få jämförelsepunkter. Vad som därvid särskilt sprungit i ögonen var att den sociala utbildningen i U. S. A. långt direktare än hos oss inriktats på praktiska uppgifter samt att där begäres vida mera än här av det enskilda intresset.

Och så kommo, som belysning av detta, skildringar av institutioner och människor som fröken af Klintberg besökt och lärt känna.

Greenwich House. I den västra låga delen av New York, som sträcker sig ned mot Hudsonfloden, existerar sedan nu i det närmaste ett

kvartsekel detta sociala settlement som blivit ett centrum för traktens liv. En kooperativ social settlement-förening står bakom företaget, själen i det är mrs Kingsbury Simkhowitch. Av gammal nordamerikansk familj, således med fasta rötter i sitt lands mark och ett väsen som präglats ut av dess traditioner och miljö, trygg och säker, gladlynt och moderlig, sköter hon som föreståndarinna med aldrig svikande intresse och förmåga de mångahanda plikter och uppgifter som åligga henne — och mera därtill, om man förstätt fröken af Klintberg rätt. Det är sannerligen ej småsaker som detta settlement omspänner. I själva verket sträcker sig dess vårdande omsorg redan till det ännu icke födda barnet och sedan såsom hjälpande, uppfostrande, utbildande, arbetsgivande till gossen, flickan, mänskan, upp genom åldrarna. Till Greenwich House kan den blivande modern gå och få råd och upplysningar om vad som är nyttigt och riktigt för henne och barnet hon bär; till veckokliniken där kan hon ta sitt lilla nyfödda barn för undersökning och läkarvård om så behövs; sitt tvååriga barn kan hon lämna in i »The Nursery School», där såväl karaktärsdaningen som den fysiska skötseln omhändertagas till den lilles bästa; för det något äldre barnet står kindergartensavdelningen öppen och efterhand som detta växer upp läsrum och klubbrum, teoretiska och praktiska utbildningskurser samt ren yrkesutbildning i vissa fack. Lergodset från

Greenwich House liksom träsnideriet har redan namn och marknad i U. S. A. Man gör utställningar i New York och Palm Beach och säljer lergods i Detroit, Chicago och New Orleans såväl som i hemstaden.

Musikskolan, barnens egen teater, där dessa själva få söka sig fram till uttryck för vad de framställa, sportklubbarna, sommarens lägerliv i Palisades Park, baden, gymnastiken, språkurserna, diskussionerna inom »The Neighborhood Association» angående aktuella kommunala angelägenheter som röra stadsdelen, det ena som det andra är allt sidor av samma sak: Greenwich House's uppgift att hjälpa, stärka, glädja människor för och i livets arbete.

Med i allt detta är mrs Kingsbury Simkhowitch. Hon är färdig med hjälp och råd åt det trettiotal inom settlementet boende personer, herrar och damer, som söka den för dem bäst passande verksamheten. De olika verksamhetsgrenarna genomdiskuteras. En vill in vid någon av yrkesskolorna, modelleringen, keramiken, träsnideriet. För en annan rör det sig om musikskolan. Ännu andra vilja vara med i någon av klubbarna, syssla med litteraturstudier, dramatik, publicitet. För alla och allt räcker mrs S. till. Och de som komma till henne för att studera institutionens grepp på den sociala utbildningen visas omkring överallt, få goda råd och rekommendationer av alla slag, föras samman med framstående sociala personer arbetande på skilda håll. Hon är försyn både för dem, som direkt höra till den värld Greenwich House omsluter, som för

dem, vilka utifrån komma dit för att få se något utav denna värld.

Miss Margaret Leal. Värdig, ståtlig, på samma gång älskvärd tillgänglig, sekreterare, organisatör och ledare av New York School of Social Work. Undervisningens praktiska läggning mycket starkt framträdande, eleverna sysselsätts ett par dagar i varje vecka med praktiskt arbete inom något av de många F.-V.-O.-distrikten eller med annan art av socialt arbete. De bärande teorierna, bakom den praktiska läggningen, äro fysiskt och psykiskt förebyggande arbete som moment av hjälpverksamheten.

Miss Susan Kingsbury, professor i socialekonomi vid Bryn Mawr College, Philadelphia, högt uppskattad inom denna högskola med dess väldiga lärarestab och upp till 600 elever. Residerande i egen villa utövar hon en storartad gästfrihet, tar gästen med sig i arbete som till fester i inom colleget, skjutsar i egen bil omkring i den underbart vackra trakten. Magnoliaträden stå höga som kastanjer och blommande lönn, körsbär och forsythia ge förhöjd tjusning åt det härliga landskapet dessa sköna vårdagar när fröken af Klintberg är miss Kingsburys gäst.

Särskilt intresserad av Sverige, skulle säkerligen miss Kingsbury, säga fröken K., göra allt vad hon kunde för den elev från vårt land som sökte ett av högskolans stipendier.

Miss Ruth Taylor. »Deputy Commissioner» är den ställning som denna lilla späda, efter utseendet att döma långt ifrån starka kvinna intar

inom Westchester County, ett distrikt omedelbart norr om staden New York. När man får höra att »Deputy Commissioners» närmast kan översättas med vice borgarråd och att miss Taylor har den omedelbara ledningen av Westchesters understödsverksamhet, särskilt dess anstalter för vård av barn, sjuka och åldringar, kan man gissa sig till att det bor en stark ande i den späda kroppen.

I Amerika är man inte rädd för att sätta en kvinna som överhuvud, anmärker fröken K., och inte heller lära svårigheter ha uppstått genom att män ha fått subordinera under kvinnor.

Miss Taylor sekunderas på ett förträffligt sätt i sitt ansvarsfulla arbete av den lugna, säkra barnavårdsdirektören miss G. Fisher.

Mrs Eva Whiting White är ledare av Simmons College School of Social Work i Boston samt tillika föreståndare för det stora settlementet Elizabeth Peabody House därstädes.

Bostons sociala skola nämnes som föregångsskolan inom U. S. A. i undervisning i socialt arbete och ger f. n. utbildning för socialt arbete bland barnen, för kommunalt och enskilt välfärdsarbete, för verksamhet inom settlements och klubbar m. m. samt för

socialt arbete inom sjukhusen. De vetenskapliga och teoretiska studierna uppta elevens halva tid, praktiskt arbete den andra hälften.

Här är det Mrs Whiting White som räcker till överallt. Eftersökt och anlitad i det offentliga, ofta som officiell ledamot av Massachusetts välfärdsråd, har Mrs W. dock alltid tid att personligen ägna sig åt eleverna vid den sociala skolan, låter intervjuas sig av dem som ämna sig in på den sociala banan, uppmuntrar eller avstyrker allt efter som hon finner vederbörande lämplig eller ej för värvet. En boren ledare, säger fröken K., och samtidigt den mest älskvärda människa.

Med några ord om Mrs Ada Sheffield — i ledningen för den statliga och kommunala barnavården, författarinna, husmor, barnälskande i allra högsta grad och besjälad av idén att alla barn böra ha samma chans i livet — avslutar fröken af Klintberg sin skissering av några av de mera framstående, socialt verksamma kvinnor hon mött på sin studieresa i U. S. A. samt av de linjer man där dragit upp för socialt hjälparbete.

Mycket mera kunde varit att berätta, tillägger fröken K. — och man hoppas livligt att hon i den ena eller andra formen även gör detta för ett större publikum.

Notisspalten.

Där endast kvinnor väljas!

Alldeles oavsett det speciella intresse som Belgien och vad där händer just nu har för svenskt publikum torde följande belgiska valepisod i dess unikt överraskande resultat kunna räkna på uppmärksamhet från Herthas läsaressida. Vid de i höst pågående kommunala valen hade i Herck la Ville av icke uppgiven anledning listorna med de manliga kandidaterna för sent inkommit — varför de kvinnliga kandidaterna, som i tid satts upp, ensamt blevo valda! En enbart av kvinnor sammanfattad stadsfullmäktigekår, med undantag för den manlige mären, är den oväntade situation som uppstått.

Tyvärre äro vi icke i besittning av upplysningar om den valteknik som så kan resultera i det oerhörda. Man torde emellertid kunna förutse att effektiva mått och steg med det snaraste komma att vidtagas på det att så obehagliga överraskningar ej vidare måtte ifrågakomma.

För några år sedan var ännu ingen särskild fara förknippad med herrarnas eventuella slarv med kandidatlistor. Men kvinnorna ha kommit med i spelet — och de tyckas vara förargligt ordentliga. Detta är det fara med.

Mot krig.

En andra konferens i syfte att undersöka orsakerna till och möjligheterna att bekämpa krig kommer att hållas i Washington den 5—10 december under mrs Chapman Catts ordförandeskap. Som bekant ägde den första rum i London 1924 på initiativ av lady Aberdeen.

Internationella tidningsbekymmer.

»Jus», Internationella kvinnörösträttsalliansens pressorgan sedan flera decennier, befinner sig i den för en tidning inte alltför ovanliga situationen att gå med förlust. Abonnenterna mäs-

te ökas med minst 1,000, meddelas från alliansens högkvarter, för att det hela skall gå ihop. Vi föra nödroppet vidare till den verkan detta hava kan. Prenumeration sker under adressen: International Alliance of Women for Suffrage and Equal Citizenship, 11 Adam Street, Adelphi, London, W. C. 2.

Kvinnorösträtten i praktiken.

Rösträttsalliansen har tidigare givit ut ett förträffligt arbete om kvinnörösträtten i praktiken, »Le Suffrage des Femmes en Pratique». Till Pariskongressen denna vår iordningställdes en tredje, förkortad upplaga av den större boken. Den är en summarisk redogörelse för den i de skilda länderna existerande kvinnörösträtten, uppstår namnen på de kvinnliga medlemmarna av de länders lagstiftande församlingar där sådana sitta, lämnar uppgift på lagreformer och förslag som framgått ur eller sammanhånga med kvinnornas rösträtt. Likaledes förekommer en översikt av förhållandena i de rösträttslösa länderna.

På grund av ekonomiska orsaker finnes den lilla broschyren endast i fransk upplaga. Den kan rekvideras hos m:lle E. Gourd, Pregny, Genève, och betingar det låga priset av 50 schweiziska centimes.

Svenska Kvinnornas Nationalförbund.

Nationalförbundets styrelses ordinarie höstsammanträde ägde rum måndagen den 8 november å Lyceumklubbens lokal, Stockholm. Det ärende, som förelåg, var den av Centralkommittén väckta frågan att med anledning av det framkomna förslaget till ny lösdrivarelag göra ett uttalande angående den punkt däri, som berör skyddsålderns höjande. Styrelsen beslöt också att i likhet med från Fredrika-Bremer-Förbundet avgivet yrkande uttala sig för att skyddsåldern måtte höjas till 18 år

och ej sättas till den i lagförslaget begärda åldern av 16 år. Efter dessa förhandlingar berättade fru Elsa Thulin om sitt nyligen gjorda besök i Argentina och om verksamheten inom de argentinska kvinnornas nationalråd, från

vilket hon även framförde en hälsning.

Sista punkten på programmet var ett särdeles intressant föredrag av biträdande yrkesinspektrisen fröken Margit Malmsten om yrkesinspektionen och dess uppgifter.

Det speglade livet.

En kostbar essens, vars droppar var och en koncentrerar kraften i en hel blomsterskörd av tankar och känslor från vidsträckta fält av kunskap och livserfarenhet — sådan känna vi Klara Johansons litterära uttrycksform. Sådan möta vi den i den nyss utkomna boken »Det speglade livet».

Den första avdelningen har fått den enkelt klingande men mystifierande benämningen »Goetheläsning». Det, som kommer fram vid denna »läsning», förhåller sig till resultatet av genomsnittlig »litteraturanlys» och kommentar som en röntgengenomstrålning till ett par lekmannaglasögon. I de fem första av de åtta Goethe-uppsatserna uppsöker förf. *genius loci* i Wetzlar och Thüringerwald, och det är på platsen som vi få förnimma vad *genius loci* tillviskar den Goethe-invigda författaren. »I de stupande, krumma, kullriga gränderna, över de nyckfullt mångkantiga torgen, mellan smala, hoptryckta gavelhus och rococo-sirade paläfasader» få vi följa Werther, Goethe-Jerusalem, i rikskammar-rättens lilla stad. I Ilmenau får läsaren i förf:s sällskap bevista en nutida

(1911) friluftsföreställning av *Iphigenie*: »Anmutig Tal! du immergrüner Hain! Som en andeklang sväva de odödliga hälsningsorden i den solvita rymden över Ilmenaus brännande slingergator och furdunkla 'sakta höjder'.» Den själsliga och estetiska arten av Goethes *Iphigenie* sådan förf. upplever den får man i essens i några få ord. »Det är inte en teaterpjäs utan en sjuttonhundratalsdröm om ett förlorat paradiset av ädel simplicitet och sublimes lidelser, en winckelmannsk marmorvit antik, om allt som är raka motsatsen till rococo, weimarskt hovliv och germansk klumpighet. Inget drama men en lyrisk fantasi om levande statyer, en ström av svärmisk och därande musik.» Från grottan under Hermannstein, från Kickelhahn få vi landskapsbilder och på samma gång situationsbilder av med platsen förknippade Goethedikters tillkomst och förutsättningar. Som humoristisk kontrastbild till landskapets och diktens romantik interfolieras stämningsbilderna med glimtar av borgerligt tyskt turistliv i den minneshelgade trakten. De göra samma effekt som hantverkarna i Middommarnattsdrömmens fevärld.

Det speglade livet. Memoarer från bokrummet av Klara Johanson. Wahlström & Widstrands förlag.

Ett koncentrat av kunskap och

»Einführung» är essayn om Goethes Romresa. Den reverenta vördnad som öppet undandrages den humanist-estetiska antikdyrkan tillfaller i desto rikare mått Goethe själv, »den övermänskligt levande själ», som upplevde så mycket i sin Romresa.

Som bengaliska eldar lyser och fräser den uppsats som kallas Benedetto Croces Gothestudier, i spökblått, domedagsrött, festligt klargult. Ironi, förkastelsedom, förståelsefröjd glider, starkt framhävande det karakteristiska, över nämnda och onämnda Goetheforskare. Här ekläreras den redan åldrande Goethe-filologin, där »metafysiska flygare» eller »den lumpsamlande (!) biografismen» o. s. v.

Avdelningen »Figurer och dagar» ställer fram gestalter ur den tyska och nordiska romantikens miljö, ur Bismarcks-erans och tyska krigsrevolutionens värld, ur amerikansk poesi och romankonst och från ännu flera områden, diktens och verklighetens. Man vet knappt till vilket av de sistnämnda man bör räkna »Utopin Brook Farm», ett amerikanska idealisters samfundsbygge i förra seklets mitt. Författaren är inte intresserad för en sådan skiljegräns. Det visar sig lika tydligt i hela inställningen som i den yttre indelningen: diktade gestalter, barnet i dikten t. ex., vid sidan av en historisk kolossalgestalt som Bismarck. Just på tal om Bismarck uttalas f. ö. direkt den syn på förhållandet mellan liv och dikt, att »till sist blir allting litteratur» och att litteraturen »promenerar i livets väldiga stärbhus som den lycklige arvingen».

Man känner sig på samma gång flygande och vilande, allestädes närvarande och lokalt hemmastadd i en serie av skilda tiders levande ögonblick och med skilda länders mark under fötterna. Förordet talar om ett bokrum vars »med trycksaker tapetserade väggar» äga »en sådan elasticitet att de låter tänja ut sig till omkrets kring vilket världens landskap invånaren behagar lustvandra i». Men också tiden, inte bara rummet, blir elastisk.

»Figurer och dagar» bjuder också den avdelning som fått rubriken »Små äreminnen». Blott äro dess »figurer» mera betraktade var för sig och dess »dagar» mera samlade på dessa, med mindre av miljö och miljöbelysning än i föregående avdelning.

Som en dager eller en vibration förnimmes genom alla bokens essayer liksom i allt vad Klara Johanson skriver en individualitet som på en gång döljer och röjer sig i ämnesval, inställning, stilkonst. Svårigen kan man vara mera »objektiv», svårigen mera »subjektiv». Det behövdes ett nytt uttryck för Klara Johansons litterära väsensart. Jag skulle i brist på nya uttryck vilja kalla den subjektivitet i objektivitetens form. Lärdomen, en lärdom utan tyngd, helt omsatt i spiritualitet, blir ljudförande medium för en röst. Kvickheternas koloratur är det njutningsrikt att lyssna till, men virtuositet som sådan värmer icke. Själva stämman värmer. Den har intet av den metalliska opersonliga grammofonliknande klang, som koloratursång ofta har. Den är med all

överdådig bravur och skålmsk smidighet en varmttonande mänskoröst av sällsamt intensiv timbre.

Vare sig man, i »äreminnen», med Klara Johanson som förmedlare, lyssnar till Ada Negris lidelsefulla altstämma, tolk för proletärernas nöd, eller man med henne betraktar Erasmus eller Dalin med penna i hand, om man konfronteras med Frankrikes nationella skyddshelgon, Johanna från Orléans, eller med Raabe, »Gycklaren i Braunschweig», är man på varje punkt fullt upptagen och har roligt. Och hur glad blir man inte, när ciceronen efter denna rundgång bland människor och böcker blivit meddelsam nog att låta läsaren få en titt in i »Det första bokrummet» med dess utsikt över Kristian IV:s stadspart och till sist bifogar en avdelning »Reflexer», »direktare vittnesbörd om bokrummets intima liv». Vad den insläppta besökaren mest gottar sig åt beror naturligtvis av individuell inställning. En kyrkogårdsbild från Berlin med den komprimerade satiren över Michelet och en titt in i Malla Silfverstolpes »älskande och kvalda hjärta» äro för mig av det njutningsrikaste, bredvid en del reflexioner, landskapssyner och själsdagar utan litterärt personhistorisk anknytning.

HILMA BORELIUS.

Erfarenheter från en kurs i mötesteknik.

Den uppgift att anordna övningar i offentliga mötesförhandlingar, som lagts F.-B.-F:s kretsar på hjärtat, tycks nog mången svårare än den i grund och botten är. Då vi i Mariestad gjort ett försök och för närvarande tror att vi lyckats över förväntan väl, kanske ett par ord om hur vi här gått tillväga kan tjäna andra till någon nytta och uppmuntran. Förhållandena ställer sig ju olika på olika platser, men då F.-B.-F:s kretsar i småstäderna är talrika landet runt, så finns väl alltid en del, som för dem kan bli gemensamt.

Beslutar man sig för att sätta i gång med en kurs och måste be en person från annat håll åtaga sig ledningen, då är det nog ganska viktigt, att förberedelserna för kursen börjas i god tid, så att man så omsorgsfullt som möjligt hinner plöja det fält man önskar att en annan skall så.

Här togs frågan upp första gången i samband med redogörelsen för förbundets årsmöte i våras. Kort efter beslutades samarbete med Husmodersföreningen och Vita Bandet. I september vände vi oss till förbundets styrelse och fick en del välbehöfliga råd och anvisningar, och fru Elisif Théel lovade komma hit den 26—27 oktober och då hålla ett offentligt föredrag och leda två övningar. Tjugu till tjugufem personer skulle få deltaga i övningarna, och den ena skulle läggas som ett fingerat stadsfullmäktigesammanträde, den andra som en diskussion. Kursledning bestående av fyra personer utsågs, i föreningarna lämnades vid allmänna sammanträden behöfliga upplysningar, i ortstidningarna infördes då och då längre och kortare notiser. Inträdesavgiften till föredraget bestämdes till 25 öre för föreningsmedlemmar, 50 öre för utomstående, avgiften för kursen

till resp. 2:— och 3:— kr. Läggs till detta, att det är både roligt och som övning betraktat givande att gå och höra på landstings- och stadsfullmäktigesammanträden, så kommer vi till den punkten, som för oss blev den svåraste. Det var att samla tjugufem modiga kvinnor, som vågade inte bara läsa fru Schürer v. Waldheims artikel i Hertha och höra ett offentligt föredrag i samma riktning utan även vara med om övningar, där man kunde riskera, att få höra sin egen fruktade stämma. Först anmälde sig de, som man kunde tycka minst av oss skulle behöva undervisning i mötesteknik, och resten fick man fråga ihop. Ibland undrade jag, om vi låtit blanda oss av det hos några så lysande intresset för att få kursen till stånd. Vi kom emellertid upp till tjuguåtta namn på listan, och då kunde ju några enstaka återbud tagas med ro.

Som en vinterns ruskigaste förelöpare kom så den 26 oktober med mörker, snöslask och blåst och dessutom två oförutsedda publikstjälare: spex på Realskolan och försäljning på Misionshuset. Men fru Théel fick trots detta ungefär etthundrafemtio åhörare, som ivrigt följde såväl hennes historik över kvinnorörelsens utveckling i vårt land som föredragets senare del, där vi beträffande rösträtten ställdes inför frågan: »Hur bruka vi den rätt vi besitta?». Och så fick vi höra icke endast som så ofta förut att kvinnornas deltagande i samhällsarbetet blivit en besvikelse utan även att medborgarskap förpliktar samt att vi bör kunna uträtta mycket, om vi få tid på oss och lär oss att bruka det maktmedel rösträtten är. Men då är utbildning i de tekniska formerna nödvändig, viljan att lära och framför allt kunskap. »Kunskap är makt, och kunskap gör oss fria.»

Då kurser i offentliga mötesförhandlingar varit på tal, har det ofta framhållits att de, som redan varit med om en del i livet, ogärna skulle sätta sig på skolbänken igen. I den klass, för vilken fru Théel här blev lärarinna, tror jag inte att det fanns någon, som inte var road, uppmärksam och med tacksamhet tog emot både upplysningar och tillrättavisningar, och ändå var åldersskillnaden mellan eleverna på sina håll över både 30 och 40 år. Vi valde, diskuterade och voterade, och flera, som mig veterligt aldrig annars brukar säga ett ord på ett sammanträde, uppträdde nu som verkligt slagfärdiga talare. Cykelåkning inom staden visade sig vara det ämne, som uppkallade de flesta, och inför vilket meningarna bröt sig bäst.

Vi har blivit varnade för att vända mycket av en tillkallad sakkunnig. I djupet av vårt hjärta måtte vi ha gjort det ändå. Men att fru Théel förstod att väcka ett så överraskande intresse och så lyckligt fann den ton, som här behövdes, det är hennes förtjänst och inte vår. Och nog fick vi den övertygelsen skärpt, att vill man ha ett ord med i laget, då är det nödvändigt att lära sig och att behärska de former, under vilka så mycket i vårt invecklade samhälle avgöres.

Det är för tidigt att tala om, vad en kurs som den ifrågavarande kan komma att betyda i det arbete, för vilket den skulle vara en inledning. Men vad vi vet redan nu, det är att vår kurs blev både rolig och lärorik, blev det ljusa i en rad gråa dagar, och vi anse oss ha orsak hoppas att det intresse, som tänts, ej allt för tidigt skall slockna.

Mariestad i november 1926.

GUDRUN LANGENHEIM.

Föreningen Årsta.

Att det existerar en förening med namnet Årsta torde ej vara obekant för någon av Herthas läsare. Vid olika tillfällen ha ju artiklar, notiser och upplysningar angående densamma varit inne i tidskriftens spalter. Men det är därför ej så säkert, att alla ha riktigt klart för sig, vad denna förening innebär, vad som är ändamålet med dess blivande verksamhet och vilka fördelar den kommer att erbjuda sina medlemmar.

Redan 1914, vid Baltiska utställningen, väcktes tanken på en stor bofast kvinnoförening, som i sig skulle upptaga medlemmar från skilda delar av vårt land, representanter för olika intressen och arbetsfält. Årsta, kvinnornas hus på den stora utställningen, tilldrog sig berättigad uppmärksamhet. I bild och siffror såg man där hur långt kvinnlig energi och duglighet ditintills nått. Men Årsta blev populärt ej allenast för det intresseväckande åskådningsmaterial, som där var samlat, utan kanske ändå mera därför att det var kvinnornas eget hus, som de med gemensamma ansträngningar hade åstadkommit och där de kunde finna en fristad undan utställningsjättet, en självskrivnen mötesplats. Helt naturligt framväxte under sommarens lopp en önskan att ersätta detta tillfälliga hus med ett annat Årsta i Stockholm, ett bestående hem, som allt framgent skulle kunna bliva den gemensamma samlingsplatsen för landets kvinnor, där olika samman slutningar skulle kunna hålla sina möten och enskilda medlemmar få till-

fälle att råkas. Man beslöt att för planens förverkligande bilda en förening och tillsatte för detta ändamål en kommitté. Men innan föreningen kommit till stånd hade kriget utbrutit. Krafter och tankar fingo nödvändigtvis en annan riktning, och Årstaplannerna måste tillsvidare skjutas åt sidan.

Under det långa kriget och de därpå följande depressionsåren fick den tillsatta Årstakommittén tålmodigt bida. Föreningen kom ej till stånd förrän 1924, det konstituerande sammanträdet hölls den 14 april sagda år. Genom upprop, tidningsartiklar och föredrag sökte man sprida kännedom om plannerna och inbjuda till andelsteckning i den ekonomiska föreningen Årsta, u. p. a. Liksom tio år tidigare tänkte man sig även nu ett eget hus i Stockholm. Men ännu vilade depressionen tung över vårt land och andelsteckningen rönt tyvärr inflytande därav. Man blev därför nödsakad att pruta på sina anspråk. Den ursprungliga planen kunde ej förverkligas, medlen voro allt för knappa. I likhet med så många andra, som sätta bo i dessa bistra tider, måste man nöja sig med ett betydligt anspråklösare hem än det man från början tänkt sig. Tanken på någonting bättre och större behöver därför ej släppas. Kanske just de besvärligheter, som man tillsammans måste genomkämpa, de förenade ansträngningar, som erfordras för att få Årsta-hemmet till stånd, skola göra det kärare och mera värdefullt för oss alla. I så fall kommer det säkerligen ej att

dröja många år, innan Årsta vuxit sig så starkt, att ett eget hus kan anskaffas.

Fastän de tillgängliga medlen ännu äro jämförelsevis små, har föreningen ansett det rätt och klokt att begynna sin verksamhet redan på nyåret 1927. Man är nämligen fast övertygad om, att det bästa sättet att åter väcka till liv det under den långa väntetiden in-slumrade intresset är att sätta företaget i gång och sålunda på ett påtagligt sätt visa vad som åsyftas med Årsta. Liksom utställningen lyckades samla allas intresse, så kommer nog även det snart färdiga Stockholms-hemmet att göra det. I ett centralt beläget hus, Smålandsgatan 20, helt nära Norrmalmstorg och Kungsträdgården, har föreningen hyrt hela den stora våningen två trappor upp. Årsta-klubben, den klubb som inom kort skall bildas och som man hoppas skall vinna tillslutning från kvinnokretsar landet runt, men naturligtvis mest från Stockholm, kommer att till sin disposition få fem ljusa, trevliga rum, däribland en vacker hörsal och ett med in- och utländska tidningar och annan litteratur försett bibliotek. Man hoppas att några av dessa klubbrum, hörsalen och angränsande rum, skola bli mycket efterfrågade som möteslokaler. Säkerligen komma många föreningar och andra sammanslutningar att med glädje begagna sig härav, vi veta ju alla hur ont det är om dylika lokaler i vår goda huvudstad och hur ofta man för samkväm och sammanträden måste hålla till godo med banala och tråkiga rum. Ett par av klubbrummen skola alltid vara till-

gängliga för klubbens medlemmar och således ej uthyras. Bredvid hörsalen ligger en smakfullt inredd matsal, där andelsägare, klubbmedlemmar och deras vänner (såväl manliga som kvinnliga) kunna intaga sina måltider. Te och lättare förfriskningar kunna även serveras i klubbrummen. Till våningen höra dessutom åtta hotellrum, avsedda för kvinnliga resande. Vid uthyrningen av dessa kommer företräde att lämnas till klubbmedlemmar och andelsägare.

Det är klart att iordningställandet av denna stora våning, anskaffandet av nödvändiga inventarier och det första verksamhetsårets dryga organisationsarbete komma att medföra betydande engångskostnader. För att på ett fullt ekonomiskt och praktiskt sätt kunna täcka dessa begynnelseutgifter behövs ett större kapital än föreningen för närvarande förfogar över. Föreningens styrelse har därför i dessa dagar skickat ut ett upprop med uppmaning till ytterligare andelsteckning. Man vill försöka nå så många som möjligt och har därför föreslagit alla nuvarande andelsägare att bland vänner och bekanta sprida kännedom om Årsta och dess syften. Varje andel lyder å femtio kronor. I mån av vinst kommer ränta att utdelas, som enligt stadgarna är begränsad till 5 %. Men för att redan från början giva andelsägarna en viss undantagsställning har man beslutat, att klubbavgiften för dessa skall bli två kronor pr år lägre än för icke andelsägare, d. v. s. de få genast en viss avkastning på sina i Årsta placerade pengar. För andelsägare kommer sålunda klubbavgiften

att bliva aderton kronor och för andra klubbmedlemmar tjugu kronor pr år. Det är att hoppas, att Årsta ej förgäves behöver kalla till ökad avslutning. Nog vill väl var och en som har tillfälle därtill uppofta något för att Årsta redan från början skall kunna framträda i ett inbjudande och värdigt skick. Det borde i sanning ej vara svårt att få andelsägarnas antal fördubblat. Hur ofta ges ej femtio kronor ut för ändamål vars vikt och betydelse på intet sätt kan mäta sig med Årstas. Kvinnorna borde känna det

som en hederssak, en förpliktelse att vara med om att i Sveriges huvudstad skapa och vidmakthålla ett hem, värdigt dem själva och det namn det skall bära. Att kvinnor från olika kretsar och partier, yrkeskvinnor, socialt intresserade och de som ägna sig huvudsakligast åt man och barn, att de alla skola vara medlemmar i Årstaklubben bör vara självfallet. Ju större tillslutningen blir, desto bättre kan det ordnas för medlemmarna och desto närmare hägrar allas vårt önskemål, ett eget Årstahus.

INGEGERD PALME.

Elisabeth Blomqvists liv.

II.

En av de första reformer hon lyckas få igenom är att Fruntimmersskolan ej reserveras för döttrar av »bildade föräldrar» utan öppnas även för »de lägre ståndens» barn. Genom den nybildade Pedagogiska föreningen får hon tillfälle att framföra sina tankar över flickskolans organisation och framkomma med en genomarbetad plan på en skola i tre avdelningar. Den tredje avdelningen då omfattande en högre två- à treårig skola i förening med ett lärarinneseminarium. Omkring tjugo år skulle förflyta innan finska staten tog hand om lärarinneutbildningen efter liknande linjer med de av Elisabeth Blomqvist skisserade. Men vad hon lyckades utverka var tillståndet att i samband med Fruntimmersskolan i Helsingfors öppna en *P r i v a t L ä r a r i n n e k l a s s* med tvåårig läro-

kurs. Den öppnades hösten 1868 med sju elever. Till Steinmann skriver hon den 9 september: »Tisdagen den 15 komma seminaristerna — — Store Gud, varför skall just jag, som är så ofullkomlig och svag, börja detta verk? Jag finner mig så ovärdig uppgiften, att jag förskräckes inför densamma. Jag ville gömma mig någonstädes eller också börja om mitt liv från början för att förbereda mig för denna uppgift.»

Hela hennes liv hade från hennes tidiga ungdom varit en förberedelse, och den 15 september på kvällen, efter förrättad examensprövning med de unga seminaristerna, då hon i praktiken provat sig själv, skriver hon, lugnare och säkrare, till vännen: »Jag kände en djup tillfredsställelse och emotsåg

med glädje och hopp mitt kommande, betydligt ökade arbete.»

Ökat blev i sanning arbetet, först efter hela dagens ansträngande uppgifter i skolan kunde föreståndarinnan kl. 7 på kvällen ge sina pedagogilektioner i Lärarinneklassen.

Elisabeth Blomqvists arbetsförmåga och arbetsintensitet var något fullkomligt fenomenalt. Hon räknade sannerligen ej med normalarbetsdag. Från kl. 5—6 på morgnarna och långt fram på natten höll hon i. Jul- och sommarferier betydde ofta för henne fullt ut lika intensivt arbete som terminernas. Då var det självstudiet och de flera gånger företagna studieresorna till utlandet som togo dagen och därtill nattens timmar i anspråk. Och ändock var hennes fysik egentligen ej stark. Men den brinnande anden tog ingen notis därom.

Med ständigt ökat elevantal fortgick Lärarinnekursen, med e x t r a l ä r o k u r s e r snart nog lagda till de i planen för läroverket fastslagna. Först sedan ett årtionde förgått beviljades det första bidraget ur allmänna medel, och därmed möjliggjordes en utvidgad regelbunden läroplan. Några år senare höjdes statsanslaget, vilket medförde att ytterligare förbättringar kunde genomföras. När staten äntligen 1886 tog lärarinneutbildningen om hand genom inrättandet av Fortbildningsläroverken hade den, tack vare Elisabeth Blomqvists Privata lärarinneklass, som då existerat i två årtionden, en fond av oskattbar erfarenhet att bygga på. »Elisabeth Blomqvist», säger Helena Westermarck, »hade då glädjen

att se de idéer, för vilka hon så modigt och hängivet kämpat under sitt livs kraftfullaste arbetsdag, förverkligade och erkända, i det hennes läroverk insattes som en nödvändig länk i samhällsutvecklingens kedja genom den förordning, som stadgade att Fortbildningsläroverket inrättades 'dels för elevernas utbildning till lärarinnor, dels för att bereda dem tillfälle till vetenskapliga studier».

Ännu sedan läroverket övertagits av staten kvarstod Elisabeth Blomqvist som föreståndarinna, alltjämt offrande krafter — och egna medel — på sin kära lärarinneskola. Från Fortbildningsläroverkets läroplan hade den förutvarande undervisningen i hälsolära strukits. Föreståndarinnan ordnade den på egen bekostnad som extra kurs under en följd av år.

Elisabeth Blomqvists elever ha vittnat om i vilken grad hon genom sin starka, rika personlighet blivit av betydelse för dem. Stimulerande, eggande och entusiasmerande med en tänkande idealitet. »Minnet av denna hänförelse är ett av de bästa minnen hennes elever föra med sig genom livet», skrev en av dem efter hennes död. En annan talar om hennes blick »lysande av ett alltid ungt intresse». Och städse såg Elisabeth Blomqvist lärarinnan och uppfostrarinnan i första hand som s a m h ä l l s m e d l e m m e n och förstod att hos eleverna väcka den levande känslan av deras inlemning i samfundskroppen. »Förläst» främlingskap i världen godkände hon ej. Hon var själv »för mycket verksam och för mycket konstnärligt anlagd för att kunna känna sig

tilltalad av ett enbart teoretiskt liv», också ett vittnesmål av en av hennes elever, liksom att: »hennes undervisning i psykologi gick ut på att leda från teorierna ut i erfarenheten, i det levande livet.»

Efter en mer än vanligt rik och väl-signelsebringande, men också vida över vanligt mått krävande arbetsdag vilade Elisabeth Blomqvist ut ett år i södern. Där nådde henne på hennes sjuttioårsdag, i Montreux, en storartad hyllning från lärjungar, medarbetare och vänner i hemlandet. Tacksamhets- och hyllningsadressen har namn av f. d. elever då bosatta och verkande i olika delar av Finland, i så gott som alla dess städer. Ett ojävbart vittnesbörd åt den åldrande att hennes livsverk rotat sig djupt och fast och bar mångfaldigad och åter mångfaldigad frukt igen.

Tolv år efter Elisabeth Blomqvists död präglades en medalj till hennes minne. På framsidan synas hennes kloka, på en gång fasta och milda drag, på frånsidan tecknar sig gestalten av en ung flicka virande en rosenkrans över porten till vetandets värld. Det är symbolen av hennes livsgärning. I minnet av den kommer hon att för alltid leva bland Finlands kvinnor.

ELLEN KLEMAN.

Den Kvinnliga gymnastikens särkrav.

I anledning av tillkallade sakkunnigas förslag angående Gymnastiska centralinstitutets verksamhet har Fredrika-Bremer-Förbundet i skrivelse, ställd till ecklesiastikministern framfört några önskemål.

Den kvinnliga gymnastiken och idrotten, heter det i skrivelsen, har på senare år vunnit intresse och förstäelse i allt vidare kretsar av vårt folk och är stadd i en glädjande utveckling. Detta är en företeelse väl värd att med alla lämpliga medel befrämjas, då det är av den största betydelse för folkhälsan att även kvinnor stärka sin fysik genom rationella kroppsövningar, var till kommer vikten av den kvinnliga ungdomens fysiska fostran på grund av denna ungdoms blivande uppgift som mödrar. Med hänsyn härtill är det angeläget, att vid statens gymnastiska utbildningsanstalt den kvinnliga gymnastiken och idrotten får en sådan läggning att den kan anpassas efter kvinnornas särskilda förutsättningar och behov i fysiskt och psykiskt hänseende.

För en sådan utveckling kräves emellertid, att beträffande kvinnliga elever undervisningen i såväl allmän gymnastik med tillhörande undervisningsövningar som i ämnet idrott och lek huvudsakligen anförtros åt kvinnliga lärarkrafter. Liksom manlig gymnastik och idrott bäst ledes av män, vinna kvinnors gymnastikutbildning och idrottsövningar sin gynsammaste utveckling under ledning av kvinnliga lärare. För behörigt tillgodoseende av denna synpunkt finner förbundet de sakkunnigas förslag icke tillfyllest utan hemställer om inrättande av ännu en ordinarie kvinnlig lärarbefattning.

Vidare framhåller förbundet betydelsen av att både inom det för gymnastikkonsulenterna föreslagna verksamhetsområdet och beträffande gymnastikinspektionen kvinnlig arbetskraft kommer till användning. Det är uppenbart, att på det verksamhetsområde, varom här är fråga, den kvinnliga arbets-

kraften har särskilda uppgifter att fylla vid meddelande av upplysningar och råd såväl beträffande gymnastiken för mindre barn som med avseende på den kvinnliga ungdomens fysiska fostran. Likaså torde kvinnlig konsulent ha helt andra förutsättningar än manlig att bland kvinnor väcka intresse för rationella kroppsövningar samt att befordra det kvinnliga idrottslivets utveckling. Att gymnastikundervisningen med lek och idrott vid de kvinnliga läroanstalterna kommer under kvinnlig inspektion är en angelägenhet av stor betydelse och särskilt

framträder detta behov beträffande de kvinnliga seminariererna.

Förbundet yrkar dessutom att manlig och kvinnlig lärare placeras i samma lönegrad, då lika kompetensvillkor och undervisnings-skyldighet gälla för dem båda.

I sakkunnigeförslaget ingår, att då överläraren i allmän gymnastik är man, vid hans sida skall ställas en biträdande kvinnlig överlärare. Med instämmande häri förordar förbundet en motsvarande bestämmelse, att biträdande manlig överlärare till-sättes, när överläraren i allmän gymnastik är kvinna.

Från bokvärlden.

S:t Elmseld. Dikter av *Anita Nathorst*. Hugo Gebers förlag, Stockholm.

Det är en omisskännlig personlig ton i den lilla diktsamling varmed Anita Nathorst debuterar. Något av ungdomlig skräck och betagenhet inför livets »skuggspel», inför ödets och lidandets makter, något som hon själv velat symbolisera med S:t Elmseldens mystiska flammor. Egenarten är tydlig, sådan den framträder t. ex. i dikten *Mariæ bebådelsedag* med dess skälvande invokation:

Sjung vaggvisor för mig, Maria,
sjung vinter och mörker och död!
Låt själarna sova sig fria
från vårens blåkalla nöd!

och den vackra fortsättningen:

Men brinnande och klar en längtan stiger,
jag kan ej döda den, jag kan ej fly,
fast till din smärtas tunga liv den viger
och lyfter korset högt mot dunkel sky...

Man får intryck av en personlighet och det till trots av att dikterna visst inte alltid kunna sägas vara fullödiga i form. Ordval och rytmer verka emellanåt famlande eller omedvetet påver-

kade av klangen från beundrade mäs-tares instrument. Men överallt och ej minst i de längtansfyllda skymnings- och sommarvisornas dämpade tonfall röja sig glimtar av ett rikt själsliv, av en ande som kan ha mycket att ge.

SIGRID LEIJONHUFVUD.

Mina dagböcker. Ungdomsdrömmar och ungdomsbekymmer. Av *Mathilda Malling*. Albert Bonniers förlag.

Romanförfattarinnan Mathilda Malling har en imponerande förteckning på verk att komma med. Från debuten 1885 med *Bertha Funcke*, under *Stella Kleve*-pseudonymen, och ett tiotal år senare med »Förste-Kon-sulsböckerna» — som en av nygenren då bländad och tjusad 90-talsungdom gärna kallade både den egentliga romanen om *Förste Konsuln* som den till stil, tid och ämne dithörande *Fru Guvernören av Paris* — samt sedan genom så gott som årlig produktion under ett par decennier fram till de senaste »Skytte- och Stjerne-romanerna».

I år skickar hon ut boken som för-

medlar den intima bekantskapen med den lilla Mathilda Kruse och dennas predisposition att bli författarinna. Den intensiva lilla flickan och uppväxande unga kvinnan, som dagboken framvisar, vilken »med brinnande ögon» och klappande hjärta slukar allt läsbart hon kommer över, på gott och ont, vilken har så svårt att slå brygga mellan fantasiens och verklighetens värld och är så starkt bergtagen i den förra att den senare inte har några större lockelser för henne, är i själva verket, ehuru ovetande därom, redan den bildande diktaren.

På ett alldeles särskilt effektfullt sätt har den sena utgivarinnan genom att utifrån objektivt kommentera sina flickanteckningar satt dessa »ungdomsdrömmar» och »ungdomsbekymmer» i ypperlig relief. Mot bakgrunden av 70-talets och det begynnande 80-talets miljö, uppfattningar och seder står den lilla dagboksskriverskans gestalt fram i säker konturteckning, i sin upptagenhet av »hemskt roliga» böcker men också i sin oavlätliga ärliga strävan att vara »ädel» och god.

Mathilda Kruse hinner inte i denna bok fram till författarinna Mathilda Malling. Man motser med intresse fortsättningen på »Mina dagböcker». Såväl övertitelns pluralisform som anteckningarnas tidiga slutstreck, för år 1883, ge löfte om åtskilligt mer.

Norrifrån. Noveller av *Gurli Hertzman-Ericson*. P. A. Norstedts förlag.

Med iakttagande öga och skickligt förd pensel har fru Hertzman-Ericson målat fram en samling små tavlor av nybyggarlivet i Lapplands vildmarker. Norrlandsdikningens nivå är befast genom sådana namn som Pelle Molin, Alfhild Agrell, Maria Rieck-Müller. Fru Hertzman-Ericson har inte dessas hemborna förmånsrätt av direkt samhörighet med natur och folk. Klokt nog är det också nybyggaren, den in-

flyttade, som hon främst sysslar med, men därvid har hon också tvivelsutan lyckats särdeles väl i teckningen av dennes liv i civilisationens utmarker. Natur- och miljöstudierna vittna om förf:s förmåga att med säkert öga fånga in i sin synvinkel såväl detaljerna som de stora linjerna.

Doktor Edit Almfelt. Roman av *Astrid Kjellberg-Juel*. Albert Bonniers förlag.

Det är tretton år sedan man gjorde bekantskap med Helga Wisbeck, praktiserande läkare. Nu kommer en yngre kollega till henne, etablerad som den eftersökta kvinnoläkaren på modet, och begär intresse för sig och sina förehavanden.

Gärna skulle man vilja bevittna mötet mellan dessa två, exempelvis uppe i »Aesculapiiklubben», ty råka på varandra förr eller senare lära de näppeligen undgå. Någon intimare bekantskap kan väl dock, efter allt att döma, inte komma till stånd. Det är mera än tretton års avstånd i tid som skiljer de bägge.

Man förlåter Helga Wisbeck om hon håller sig reserverad. Sannerligen måste det förefalla henne påkostande att som framstående medlem av de kvinnliga läkarnas stabiliserade kår behöva räkna med en typ av Edit Almfelts ryggradslösa, sjaskiga sort — för att inte tala om vännerna hon har i följe, doktorerna Thea och Eva.

Men verkligt bedrövad behöver Helga Wisbeck inte vara. Hon bör trösta sig med att Edit Almfelt inte är självansvarig — men väl författaren!

Samtidigt kan hon bestå sig att skicka Elin Wägner en tacksam tanke.

En kvinna på väg. Roman i tre delar av *Ingeborg Björklund*. Wahlström & Widstrands förlag.

Säkerligen har avsikten med denna bok varit god. Den måste ha skrivits i verklig medkänsla med olyckliga

kvinnors lidanden av moderskapet, som ej bär legalitetens stämpel. I sin brutala realism bör boken också lyckas att åtminstone till en viss grad ruska upp sovande människor ur likgiltigheten gentemot dessa sidor av en grym verklighet.

Men därutöver är ej mycket gott att säga om boken. Den kommer avgjort till korta med att i längden avvinna läsaren sympati för den kvinnliga huvudpersonen, Isa, vilket väl dock är meningen. I fråga om denna konstaterar man också mot slutet av boken ett nedsjunkande under en moralisk fordringsstandard, som ensamt kan vara bärande för en bok av denna art.

Småstadsliv i Cranford. En berättelse av *Elizabeth Gaskell*. Övers. av Karin Jensen, f. Lidforss. Med en inledning av *Klara Johanson*. Wahlström & Widstrands förlag.

Den svenska boklådan formligen översvämmas numera av översättningslitteratur, och tyvärr är det ofta långt ifrån förstklassigt gods som bjudes. Med uteslutande glädje kan man emellertid annotera att *mrs Gaskells Cranford* överflyttats till svenska.

Denna odödliga lilla bok — »orubbligt etablerad bland de victorianska klassikerna» som *Klara Johanson* säger i sin inledningsessay till den svenska upplagan där hon med några mäterliga penndrag skisserar fram *Cranford*bokens framväxt ur *mrs Gaskells* erinringar av den karaktärsfulla kråkvinkelmiljö, i vilken hennes barndom förlöt — är förtroligt roande och ljuvt charmerande. »Smeksamt skämtlynne», för att återigen citera inledningsessayen, »omsveper dämpat och troskyldigt *Cranfords* bekymmer, dygder och komik». Man njuter oblandat av att komma in i denna lilla värld, där det är förargelseväckande att läsa *Dickens* — den unge författaren hade ju inte doktor *Johnson* till förebild —

och där det är nästan en kardinals synd att bryta mot regler och föreskrifter för visitors avläggande. Men där det också finns människor som i sina snäva små förhållanden bevarat hjärtan goda som guld och där i all tysthet och utan åthävor stora små vardagsdåd fullbordas.

Men varför har den omsorgsfulla översättningen försetts med den överflödigt upplysande titeln *Småstadsliv i Cranford*? *Cranford* är den klassiska småstaden, och tautologi bör undvikas. Dessutom är det oartigt mot *mrs Gaskell* att döpa om hennes världsberömda bok.

E. K—n.

*Ellen Klemans Fredrika Bremer*biografi har i höst överflyttats till danskan av *Gerda Mundt* och under titeln *Fredrika Bremer*, En Levnedsskildring, utkommit på *Nyt Nordisk Forlag*, *Kjöbenhavn*, i en särdeles tilltalande utstyrelse.

F-B-F-kretsarna.

Borås kretsen sammanträdde den 21 okt. i *Flickläroverkets* högtidssal under fru *Leonore Odelcrants'* ordförandeskap varvid fru *Gertrud Rodhe* skildrade sina intryck som svensk delegat vid vårens internationella kvinnorösträttskongress i Paris och visade fotografier från kongressen. Aftonen avslutades med romanssång av fru *Dagmar Borg* till ackompanjemang av fru *Holmdahl*.

Gävle kretsen hade sitt första höstsammanträde den 26 oktober. Syster *Maria Holm* från *Tranås* talade om sin verksamhet bland samhällets vilsegångna och om *Frälsningsarméns* hem i *Tranås* som en välsignelserik tillflyktsort för dessa. En kollekt, uppgående till sextiosju kronor, upptogs och överlämnades till syster *Holm* som ett bidrag till hennes behjärtansvärda arbete.

H a l m s t a d s k r e t s e n hade den 26 oktober sin första sammankomst för hösten under grevinnan Mörners ordförandeskap. Fru Stina Rodenstam höll föredrag om »Husligt arbete i Norden för tusen år sedan» illustrerat av vackra skioptikonbilder. Efter föredraget följde samkväm, varvid den för Halmstad aktuella saluhallsfrågan livligt diskuterades med inlägg både för och emot inrättandet av en saluhall, f ö r av hygieniska skäl och m o t av fruktan för de stora kostnaderna för staden direkt och för matvarornas fördyring.

J ö n k ö p i n g s k r e t s e n hade den 19 oktober sitt första sammanträde för hösten under ordförandeskap av fru Tyra Schartau. Sedan en del kretsärenden behandlats skildrade fru Gerda Roempke »En Medelhavsferd» med besök i Italien, Egypten, Palestina, Konstantinopel, Aten och Kreta. Föredraget beledsagades av bilder. Vidare förekom sång av fröken Rundqvist, och fru Olsén framförde på ett ypperligt sätt några bitar av Fröding.

K a r l s k r o n a k r e t s e n började höstterminen den 22 oktober med ett föredrag i läroverkets aula, vartill allmänheten inbjudits och där fru Signe Henschen talade över ämnet »Den nya kvinnan». Här efter följde tesupé å Stadshotellet för kretsmedlemmar, varvid en animerad diskussion ägde rum över föreläsningens ämne.

K r i s t i a n s t a d s k r e t s e n hade den 6 okt. tillsammans med Husmodersföreningen i Kristianstad i Frimurarchotellets lilla sal anordnat ett föredrag av rektor Ellen Widerberg om Uppfostrans problem.

Den 3 nov. höll lektor Emilia Fogelklou Norlind på inbjudan av kretsen i Högre allmänna läroverkets aula föredrag om Kristendomen och den moderna psykologien.

L a n d s k r o n a k r e t s e n sammanträdde den 19 okt. i Flickläroverkets lokal, varvid fru Anna Herrlin, Lund, berättade om ett besök hos Elsa Brändström på slottet Neusorge. Tesupé och samkväm.

L u n d a k r e t s e n hade den 1 nov. sammanträde under fru Carola Eklundhs ordförandeskap. Sedan en del föreningsärenden behandlats, varvid bl. a. kretsen beslöt att i likhet med föregående år avsätta 10 öre av varje medlemsavgift till utökning av Malmöhus läns stipendiefond, höll lektor Emilia Fogelklou Norlind föredrag över ämnet Mindrevärdighetskänsla och ödmjukhet. Kvällen avslöts med samkväm.

M a l m ö k r e t s e n sammanträdde den 2 nov. å Stadt Hamburg under ordförandeskap av fru Elisabeth Quensel. Aftnens föredrag hölls av lektor Emilia Fogelklou Norlind, om Thomas Morus' Utopia. Efter intagen tesupé utfördes sång av fröken Maria Håkansson till fru Edith Sjögrens ackompanjemang.

V a r b e r g s k r e t s e n hade den 20 okt. sammanträde å Stadshuset, varvid fru Gertrud Rodhe höll föredrag om internationella kvinnorösträttskongressen i Paris och redogjorde för därvid fattade resolutioner. Samkväm och tesupé.

V ä n e r s b o r g s k r e t s e n sammanträdde den 18 oktober i Stadshusets lilla festväning då fru Gertrud Rodhe likaledes berättade om Pariskongressen; tésupé och samkväm.

I N D I S K A T E H U S E T

Klarabergsgatan 52, Stockholm

har de utsöktaste téerna. Försök AFTERNOON TEA en härlig aromrik blandning Kr. 12:— pr kg. Fraktfritt mot postförskott vid köp av minst 1 kg.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.

Redaktör: *Ellen Kleman.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Brokadfärger

Atelier för Brokadmålning

Helga Hjelmström, Önskeringsvägen 8, ÄPPELVIKEN, Tel. Äppelvikens 823.

till försäljning. Välsorterat lager. Fabrikat Conrad & Höhne. Undervisning per korrespondens meddelas. Prospekt och prislista sändes på begäran.

"Smakar mera än det kostar"

använd i hushållet Arboga Smörblandning

"MEJERIT"

ersätter fullständigt smör, men är billigare
De svenska hushållens dominerande
smörblandning.

Den som bakar

behöver aldrig befara att
misslyckas om därvid an-
vändes det världsberömda

RUMFORD BAKPULVER

Bäst och Billigast!

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängfabrik

E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcken, Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16
STOCKHOLM Tel. 78 56, N. 7181

Carl Broströms Ättiksprit

Ständig kontrollant: Fil. Dr. Fr. Liljeblad aukt. handelskemist.

är fullkomligt enastående
i styrka och arom.

Förnämligaste kvalitetsmärke
— KÖP DEN —

Innehåll.

Kvinnor och gymnastik. Av *Karolina Widerström.*

Sofi Almquist. Av *Sofi Anderson.*

En social studieresa i U. S. A.

Det speglade livet. Av *Hilma Borelius.*

Erfarenheter från en kurs i mötesteknik. Av *Gudrun Langenheim.*

Föreningen Årsta. Av *Ingegerd Palme.*

Elisabeth Blomqvists liv. II. Av *Ellen Kleman.*

Den kvinnliga gymnastikens särkrav.

Från bokvärlden.

F.-B.-F.-Kretsarna.

GUMMISULOR OCH GUMMIKLACKAR

“Kuntzes Extra”

marknadens förnämsta fabrikat, lätta och behagliga,
med enastående slitstyrka.

Gummileksaker — uppblåsbara och flytande —
största sortering i trevliga nyheter.

Dessutom rekommendera vi vårt välförsedda lager i **Gummihandskar,**
Gummisvampar, Gummimattor, Bollar, Reskuddar,
Tennis- och Gymnastikskor m. m., m. m.

KAUTSCHUKS- & GUTTAPERKAVARU-AKTIEBOLAGET
KUNTZE & Co.

Norrköping — STOCKHOLM — Sundsvall